

Mossèn Alcover i el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana

GABRIEL BARCELÓ BOVER

En el mes d'octubre de 1906, Barcelona acollí un dels esdeveniments més importants dels darrers cent anys per al recobrament de la llengua: el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, el de la normativització.

La crida amb la *Lletra de convit a tots els amadors de la llengua catalana* que Mn. Antoni M. Alcover i Sureda (Manacor, 1862 - Palma, 1932) havia escampat arreu de l'àmbit lingüístic a partir de 1901, per a l'empresa gegantina del gran *Diccionari de la llengua catalana*, fou el llevat precedent que aconseguí agrupar a la capital de Catalunya, amb motiu del Congrés, més de tres mil persones interessades i enardides. La trobada de científics i estudiosos del català, arribats d'arreu dels Països Catalans i de l'estranger, s'esdevingué entre els dies 13 i 18 del mes d'octubre d'enguany ha fet cent anys.

Però els treballs de preparació ja havien començat bastant de temps abans. Mn. Antoni Maria, en comentar la inauguració, escrigué:

«Després de dos anys y nou mesos de tràfech ferest, d'anades y vengudes de Mallorca a Barcelona y de Barcelona a Mallorca, després de tantes corregudes y de passes donades y de centenars de cartes escrites a tot Déu, després de tants d'afanys i cloquejaments de cap, anàvem a inaugurar el Congrés. Ja hi érem»¹.

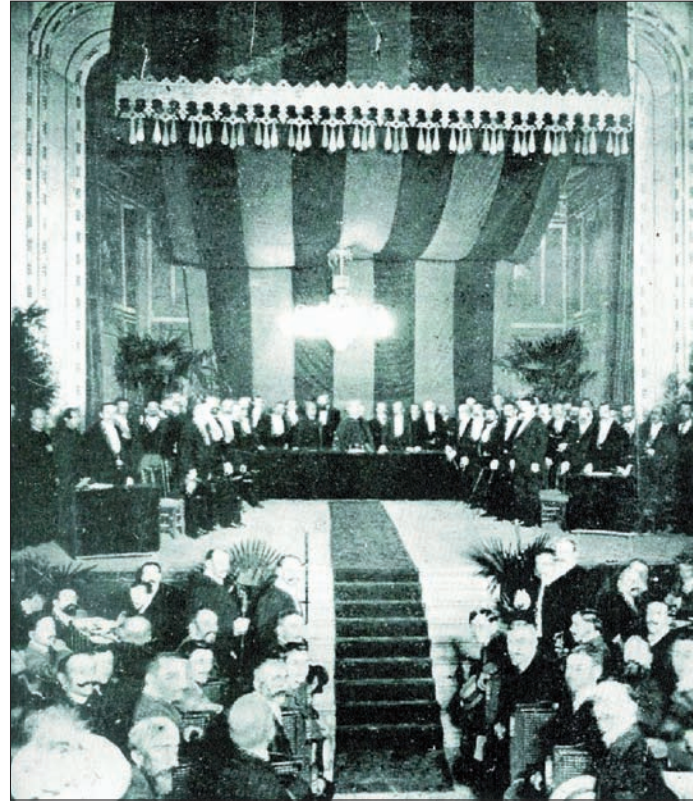
En aquella trobada memorable es varen debatre reposadament –i de vegades acaloradament– les qüestions més polèmiques d'aleshores per a posar ordre al desgavell gramatical imperant entre els usuaris i professionals de la llengua que, a dir d'alguns, ja era considerada un autèntic cadàver. Calia un miracle per al redreçament de la llengua i, per tant, de la nació. Així, almanco, fou representada la situació per un pintor modernista dels optimistes

en una *Resurrecció de Llätzer* que serví, entre d'altres, de reclam publicitari per a enardir tebis i descoratjats.

Són també paraules d'Alcover, signades conjuntament per la Comissió Tècnica a la convocatòria del Congrés, lliurada el desembre de 1905: «Cal, donchs, ara que la llengua catalana ha recobrat la seva dignitat literària, que'ns afanyèm a estudiar-la tecnicament en la seva íntima estructura. Es aquesta una necessitat espiritual nostra y un deute que tenim ab la cultura universal»².

D'aleshores ençà, el vicari general de la Seu de Mallorca havia fet mans i mànegues perquè el Congrés resultàs un èxit sense precedents. L'aconseguí plenament, potser fins i tot més del que en un principi podia esperar. N'havia fonamentat la infraestructura amb tres comissions organitzadores –Tècnica, Econòmica i Administrativa–, que treballaren de granat. Totes tres, presidides per Mn. Alcover, tingueren com a vice-presidents responsables directes Antoni Rubió i Lluch, Joan Alandí i Canela i Joan Rubió i Bellver, respectivament. A més, disposà d'un Comitè Executiu format per Joan Rubió, Joan Alandí, Josep Pijoan, Jaume Algarra –que exercí les funcions de secretari general de les tres comissions davantdites– i el comerciant Joaquim Manuel Gay i Planella com a vice-secretari general.

Foren membres de la Comissió Tècnica, a més del ja citat Antoni Rubió, Jaume Massó i Torrents, Joaquim Ca-

Sessió d'obertura del I Congrés Internacional de la Llengua Catalana, celebrada en el Teatre Principal de Barcelona, sota la presidència de Mn. Alcover (dia 13 d'octubre de 1906)

sas-Carbó i el professor i arquitecte Josep Pijoan i Soteres, que hi exercí de fedatari. Els altres components de la Comissió Econòmica foren Benet de Pomés i Pomar –comte de Santa Maria de Pomés– i l'hisendat i escriptor Carles de Fortuny (secretari). L'Administrativa, encapçalada per l'arquitecte i aleshores regidor de l'Ajuntament de Barcelona Joan Rubió i Bellver, comptà amb les vocalies del professor i gramàtic Emili Vallès i Vidal i de l'advocat Jaume Algarra i Postius, aquest en qualitat de secretari.

Mn. Alcover, a més a més, constituí dues comissions especials, la d'una exposició bibliogràfica i la de *Garden Party* –per a les festes i recepcions–, que li funcionaren de meravella.

Mossèn Antoni Maria havia tingut

¹ *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana* [BDLC] (nova edició ampliada, en CD-ROM, a cura de M. Pilar Perea), núm. 7 (1906-1907), p. 177.

² *Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Barcelona octubre de 1906*, Estampa d'en Joaquim Horta 1908, p. 13.

molta cura del protocol de les «presidències honoràries» del Congrés, en les quals no mancà l'estament eclesiàstic, amb el cardenal-bisbe de Barcelona al capdavant i els bisbes de Perpinyà, Vic, la Seu d'Urgell i Solsona; els escriptors Frederic Mistral, Marcel·lí Menéndez y Pelayo, Àngel Guimerà, Teodor Llorente, Francesc Romaní, Artur Farinelli (de la Universitat d'Innsbruck), Bernat Schädel (de la de Halle), Morel-Fatio (de la de París) i Anicet dels Reis Gonçalves Vianna (de la de Lisboa).

Constituï tres taules de debat: la Filològica-Històrica, presidida personalment pel canonge mallorquí; la Literària, per Antoni Rubió, i la Social i Jurídica, per Raimon d'Abadal.

Finalment, l'estructura organitzativa es tancava amb una Comissió Executiva formada pels components de les tres comissions organitzadores juntament amb els presidents i secretaris de les taules.

El Congrés s'inaugurà amb tots els honors i insuficiència de local el dissabte dia 13 d'octubre, a les deu del vespre, en el Teatre Principal de Barcelona. L'endemà, diumenge, a les deu del matí s'inaugurà l'exposició del llibre català al Palau de Belles Arts; a les onze es constituïren les seccions i ordre d'exposició dels treballs; al capvespre, *Garden Party* obsequiava els nombrosos congressistes i llurs familiars al Parc Güell.

Les sessions de treball ordinàries es desplegaren en dues sessions diàries (a les deu del matí i a les quatre del capvespre) dels dies 15 i 16. El dia 17 només tingué la del matí, car aquest dia es féu, a la una, un dinar en obsequi dels congressistes estrangers al restaurant del Tibidabo, on s'inaugurà una làpida a Mn. Jacint Verdager, i a les sis de l'horabaixa tingué lloc la sessió de clausura del Congrés, altra volta al Teatre Principal.

A més d'aquestes activitats, el programa es completà, a la nit, amb una festa del teatre català, al veterà Romea, amb representacions d'escenes de diverses èpoques del nostre teatre (dia 15); una altra amb un festival de música popular catalana amb l'Orfeo Català (16), i amb una recepció al Saló de Cent de part de l'Ajuntament de Barcelona (17). El dijous 18, darrer del Congrés, els congressistes pogueren visitar Vic, Ripoll, Poblet, Vilanova i Sitges. A la nit es féu una recepció massiva a l'Ateneu Barcelonès.

Quant als temes tractats en la Secció Filològica-Històrica, cal remarcar: la importància de l'ortografia, exposat per Joan Codina; els pronoms i adjectius pronominals (per Josep Rigol); partícules pronominals (per Fèlix Jover); relatiu, possessiu català equivalent al llatí *cujus, quorum* (per Bonaventura Riera); la preposició *a* en l'acusatiu (per Miquel Costa i Llobera); concordança del participi amb el terme d'acció (pel president); l'ús de l'auxiliar *ésser* en les oracions d'activa (per Bernat Obrador); oracions condicionals (pel P. Ignasi Casanoves), i procedència i ortografia de la *x* catalana (per Víctor Oliva). Temes que encara ara, cent anys després de plantejats i discutits, donen feina de correcció a professors i alumnes.

En la Secció Literària hi intervingueren Joaquim Ruyra, que analitzà la nostra llengua en les obres literàries; Gregori Atzà, que refermà la importància i necessitat dels estudis gramaticals per a tota literatura i especialment per a la nostra i –gran novetat feliçment assolida poc després– demanà la *creació d'una acadèmia o institut de la llengua catalana*; Joan Maragall posà el dit a la nafra amb la temàtica de la llengua estàndard, que alçava –i encara alça– butllofes: «La literatura catalana, ha de concedir a un dialecte determinat el predomini absolut damunt de tots els altres? Ha de mantenir i utilitzar les diferents varietats dialectals?», i Mn. Lluís Viladot tractà de les particularitats de la versificació catalana.

En la Secció Social i Jurídica, autèntic precedent del que ara entenem com a normalització lingüística, els ponents foren Josep Bertran i Musitu, que reclamà la protecció «que els poders públics deuen a la llengua catalana»; Joaquim Casas-Carbó insistí en la manera com es poden reforçar i consolidar els vincles de solidaritat natural entre els pobles de llengua catalana «assegurantse el pervindre de la nostra literatura»; Joan Bardina, mestre de Barcelona, afirmava que la llengua catalana és l'única apta per als catalans «pera l'instrucció dels noys y dels grans», i Francesc de P. Maspons i Anglasesell advocà per la «necessitat de que l'Estat concedeixi una ampla llibertat d'ensenyansa, que permeti donarla segons exigeix la manera d'ésser, sentir y parlar dels habitants de Catalunya». Oi

que aquests temes encara us sonen per no haver perdut la vigència reivindicativa en alguns dels territoris?

Quant a les comunicacions que es presentaren al Congrés, fóra llarg d'enumerar-les en l'espai de què dispo. Tot i això, com a tast, us citaré alguns dels seixanta-un noms més rellevants que hi varen intervenir: P.E. Guarnerio (Pavia), J. Saroïhandy (Versalles), A.M. Navarro (Montclar), Jaume Nonell (Manresa), Joan Palomba (l'Alguer), Pompeu Fabra (Bilbao), Mn. Casaponce (Arles, Vallespir), Pere Vidal (Perpinyà); Ruiz i Pablo (Ciutadella); Gabriel Alomar (Palma); Menéndez Pidal (Madrid); Bernat Schädel (Halle); Joan Alcover, M. de Montoliu, Ll. Riber, M. Obrador, J. Delpont, Joan Aguiló... Aquests, i moltíssims més, avui ocupen un lloc en la història del recobrament cultural d'arreu de tots els indrets on es parla la nostra llengua nacional.

Les conseqüències del Congrés de 1906 són prou conegudes, crec, de la majoria dels lectors d'aquesta revista. Gràcies a l'empenta d'aquella assemblea ara som on som. Per això n'estalviaré l'enumeració exhaustiva. Si més no, recordem que en són fruit: la creació de l'Institut d'Estudis Catalans per Prat de la Riba l'any següent; l'establiment de la normativa a cura del seny ordenador Pompeu Fabra, la qual, ja abans de la guerra d'Espanya del 36 contra la legalitat establerta, es podia donar per assolida en molts d'indrets; l'activitat de la Secció Filològica de l'Institut, de la qual va ser el primer president l'*Apòstol de la llengua catalana*, Mn. Antoni M. Alcover, home certament polèmic i impacient a qui, anys després, molts dels qui en aquell Congrés el victorejaren li girarien l'esquena...

Des d'aquesta avinentesa, el reivindicco. Ja passa d'hora de proclamar públicament el seu nom i de deixar de fer-ne circumspèccions, sobretot des del Principat de Catalunya. Encara que no hagués fet altra acció cívica que haver organitzat, impulsat i mantingut aquest Congrés memorable, ja mereix l'homenatge i l'agraïment de tots els qui ens sentim ciutadans de la nació catalana, esquarterada sense contemplació per la febre revisadora d'estatuts de «democràcia consensuada» que tanmateix, de cada cop més, espargeixen i dilueixen la família que del segle XIII ençà ens agermana. ◆